

Зіновій СТЕЛЬМАЩУК

*кандидат педагогічних наук, доцент,
декан факультету мистецтв
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
Тернопіль, Україна
zistel@ukr.net*

Zinoviy STELMASHCHUK

*Candidate of Pedagogical Science,
Associate Professor, Dean Faculty of Art of the
Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine
zistel@ukr.net*

ДО ПИТАННЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ХОРЕОГРАФІВ

TO THE QUESTION OF INSTRUMENTAL PREPARATION OF STUDENTS CHOREOGRAPHERS

Професійна підготовка фахівців хореографії потребує постійного вдосконалення через взаємодію з практичними дисциплінами музичного циклу шляхом оновлення змісту науково-методичного забезпечення, видозміни вибіркової компоненти навчального плану через призму соціальних викликів та напряму майбутньої професійної діяльності. Про це, зокрема, наголошують Р. Кундис, І. Никорович, Н. Кіптілова, Ю. Бугрин: «Хореографія – синтетичний вид мистецтва, яке успішно розвинулось на шаблі мистецьких дисциплін завдяки тісному взаємозв'язку з іншими видами мистецтва, спираючись на їх провідний досвід та систему розвитку. Проблема взаємодії музики та хореографії є невичерпною тенденцією сучасного хореологічного дискурсу, яка прослідковується у всіх сферах його діяльності» [4].

Дослідження проблеми професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців хореографії знайшли відображення у роботах В. Верховинця, А. Гуменюка, Л. Андрощук, Л. Волошиної, О. Голдрич, О. Горідько, О. Ємельянової, І. Никорович, Н. Кіптілової, Ю. Бугрин, Р. Кундис, Л. Цветкової, Хе Сюефей та ін. Водночас питання вдосконалення інструментальної підготовки майбутніх хореографів на сьогоднішній день залишається актуальним.

У освітньо-професійній програмі «Хореографія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти знаходимо фахову (предметну) компетентність, яка покликана забезпечити здатність аналізувати стильові особливості, види і жанри, основні принципи координації історико-стильових періодів світової художньої культури. Ці вимоги стосуються розвитку, в тому числі інструментальних умінь та навичок, а саме: володіння навичками гри на музичному інструменті, для майбутнього їх застосування в процесі втілення

творчих завдань під час відтворення танцювального образу у постановці хореографічного номера.

З огляду на вище сказане, одним з важливих умінь музичної підготовки майбутнього фахівця з хореографії є володіння музичним інструментом. «Процес навчання гри на музичному інструменті передбачає розвиток умінь читання нот з аркуша різностильових п'єс, ескізне вивчення творів, особливо танцювального характеру з метою накопичення певного «золотого репертуарного запасу», уміння інтерпретації виконуваних творів, уміння підбору на слух знайомих танцювальних мелодій, підбору оригінального нотного репертуару для репетиційної роботи, інструментальних музичних супроводів для майбутніх танцювальних композицій і т.п.» [6, с. 259].

Спостереження та багаторічний досвід роботи у складі журі обласних звітів мистецьких колективів, довготривалий концертмейстерський стаж роботи у дитячих хореографічних гуртках показують, що серед музичних інструментів найчастіше, в якості супроводу під час репетиційної роботи, використовується баян, акордеон, рідше – фортепіано. Цей інструментарій в своїй діяльності використовують як концертмейстери так і безпосередні керівники танцювальних колективів.

В даній статті зупинимось на інструментальній підготовці майбутніх хореографів в класі акордеона, баяна. «Опанування гри на музичному інструменті здобувачами цієї спеціальності вимагає від викладача закладу вищої освіти постійного пошуку удосконалення навчальної та робочої програми, враховуючи думку зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів, застосовуючи новітні технології навчання, диференційований підхід до студентів. Окрім того, він повинен опиратись на досвід викладачів-практиків закладів вищої освіти, де накопичений неабиякий навчально-методичний матеріал в організації і проведенні занять з дисциплін музичного циклу» [6, с. 259].

Необхідно відмітити, що студенти спеціальності «Хореографія» до вступу в університет танцювали в дитячих колективах і окрім розвинутих до певної міри хореографічних умінь і навичок мають сформовані музичні здібності, а саме: почуття ритму, музичний слух, пам'ять, певний слуховий багаж різножанрових музичних творів та музично-слухових уявлень.

Як правило, освоєння студентами одного з перерахованих музичних інструментів, розпочинається з нульового циклу, оскільки вступники на дану спеціальність, в переважній більшості, не мають початкової інструментальної підготовки. Тому викладач в класі індивідуальних занять повинен враховувати ряд факторів, які сприятимуть в належному руслі побудувати ефективний процес занять та організувати системну самостійну роботу.

До одного з таких факторів, зокрема, належать вікові особливості і фізичний розвиток сформованої дорослої людини, які будуть впливати на руховий апарат (еластичність кисті рук та пальців), постановку корпусу, рук та ніг. Окрім цього студенти можуть мати різні дані щодо зросту, м'язового

розвитку рухового апарату. Тому викладачеві необхідно з перших уроків враховувати ці індивідуальні особливості здобувачів.

Наступним важливим фактором виступає технологія видобування звуку. До цієї навички належить уміння розтискати і стискати міх, доторкатися до клавіш, натискати клавіші, попадати пальцями на потрібні клавіші. Дані навички тісно пов'язані з різноманітністю рухів пальців та кисті рук. Всі ці елементи узагальнюються розумінням «брати звук» на інструменті. Іншими словами – «переживати» звук емоційно, «розмірковувати» та «спілкуватися» зі звуком на різних етапах навчання гри на акордеоні, баяні, які поступово формують технічний і виконавський арсенал виконавця. Як справедливо зазначає Т. Воробкевич «Способи звуковидобування визначає внутрішня слухова уява, яка при правильному процесі навчання повинна викликати в учня необхідну якість технічної уяви. Така гармонія уяв вимагає праці над удосконаленням художньо-естетичного сприйняття та виробленням «слухняних» рук, що гнучко відтворюють усі деталі задуму. Внаслідок такого поєднання створюється навик індивідуального «звукоруку» [2, с.73].

Немаловажним фактором на початковому етапі гри на акордеоні, баяні є уявне бачення клавіатури і правильне освоєння аплікатури. Аплікатура – це порядок переміщення, її послідовність рухів пальців для видобуття звуків під час гри на музичному інструменті. У дорослому віці руки повністю сформовані і бувають худі, або грубі, м'язисті, або жилаві з довгими, або короткими, міцними, або м'якими пальцями з різним розтягом між пальцями. Ці анатомічні індивідуальні особливості будови рук необхідно враховувати під час підбирання аплікатури для виконання музичних творів. «Аплікатурна дисципліна та аплікатурне мислення баяніста тісно пов'язані з його творчістю, вони розвиваються і вдосконалюються в процесі роботи над музичним твором... А тому дуже важливо, щоб педагог уже на початковому етапі роботи над будь якою музичною композицією привчав своїх учнів правильно користуватися аплікатурою, тобто раціонально використовувати пальці під час гри на музичному інструменті» [5, с.320].

Одним із суттєвих факторів, який відіграє основну роль в процесі гри на музичному інструменті є вивчення музичної грамоти. Окрім нотної грамотності викладач в класі музичного інструменту повинен ознайомити студента із засобами музичної виразності, на базі яких будується технологія освоєння інструменту і які є фундаментальними, і спільними для обох видів мистецтва, оскільки танцювальні композиції апріорі відображають музику за формою і змістом. Тому особливу увагу необхідно приділяти майбутньому хореографу ознайомленню з такими поняттями як: музична форма, метр, ритм, ритмічний малюнок, темп, динаміка, які в майбутній постановочній діяльності хореографа допоможуть йому органічно створити і поставити в загальному малюнку танцю характерні рухи, розставити акценти і підкреслити жанрові та стильові особливості танцю, створити загальну емоційну атмосферу композиції. Про важливість володіння знаннями і навичками музично-теоретичного циклу наголошує О. Смельянова. Розмірковуючи про

взаємовплив музики і хореографії в балетмейстерській творчості дослідниця підкреслює, що: «Метр, ритм, темп музики зіставні з танцювальними рухами, а такі компоненти як лад, тембр, динамічні відтінки – з поведінкою, з манерою подачі танцювальної мови, з харизматичною особистістю танцівника» і робить висновок про те, що «музика допомагає розкрити зміст хореографії, насичує її зміст емоційністю, виконує функцію темпоритму і є великим організуючим фактором. Разом з тим хореографія здатна візуально показати світ музичного простору; оживити музичні теми, рельєфно позначити їх взаємодію» [3].

Підсумовуючи викладене зауважимо, що фахова підготовка майбутніх хореографів, які володіють музичним інструментом і музично-теоретичними знаннями, буде креативніша, цікавіша і глибша. Перераховані фактори не є вичерпними однак, в умовах професійно-зорієнтованої організації індивідуальних занять в класі музичного інструменту, можуть суттєво вплинути на якість і ефективність донесення і розкриття музичної теми в пластичних образах постановок майбутніх хореографів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гуменюк А. Народне хореографічне мистецтво України / А. Гуменюк. К. : Вид-во АН УРСР, 1963. 236 с.
2. Воробкевич Т. П. Методика викладання гри на фортепіано / Підручник. Львів. ЛДМА. 2001. С. 73.
3. Смельянова О. Взаємодія музики та хореографії у балетмейстерській творчості. / URL: <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/02>
4. Кундіс Р.Ю., Никорович І.Ю., Кіптілова Н.В., Бугрин Ю.З. Особливості роботи з музичним матеріалом в постановочній діяльності студентів-хореографів. / DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-12-100-31>
5. Олійник В.Ф., Попович А.В. Аплікатурна дисципліна та аплікатурне мислення – важливі чинники впливу на вдосконалення технічної майстерності баяніста. / Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць. П 24 Випуск 13 / Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка; гол ред. Каньоса П.С. Кам'янець-Подільський: видавець ПП Зволейко Д.Г., 2013. С. 320.
6. Стельмашук Зіновій. Теоретичні аспекти підготовки майбутніх педагогів-хореографів у закладах вищої освіти. / Теорія та практика мистецької освіти у цивілізаційних викликах сьогодення : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції / ред.-упор. З. Гнатів, Т. Медвідь. Дрогобич : ДДПУ ім. Івана Франка, 2023. С. 259.

